

**Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 36 hallituksen
esityksestä perhe-eläkejärjestelmän kokonaisuudistusta koskevik-
si laeiksi**

Eduskunta on 19 päivänä lokakuuta 1989 lähettänyt sosiaalivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 173 perhe-eläkejärjestelmän kokonaisuudistusta koskeviksi laeiksi.

Valiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi myös eduskunnan 25 päivänä maaliskuuta 1988 valiokuntaan lähettämän ed. Juvan lakialoitteen n:o 22/1988 vp. laiksi valtion perhe-eläkelain 16 §:n 1 ja 3 momentin kumoamisesta. Lisäksi valiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväkseen eduskunnan 16 päivänä kesäkuuta 1987 sosiaalivaliokuntaan lähettämät ed. Kärhän toivomusaloitteen n:o 933/1987 vp. mieslesken oikeudesta eläkkeeseen yrittäjien eläkelain nojalla, ed. Louvon toivomusaloitteen n:o 957/1987 vp. maatalousyrittäjien ja muiden yrittäjien perhe-eläkkeen saatamisesta sukupuolesta riippumattomaksi ja ed. Vastamäen ym. toivomusaloitteen n:o 1055/1987 vp. miespuolisen lesken aseman tasavertaistamisesta naispuolisen lesken kanssa perhe-eläkkeen saamisesta sekä eduskunnan 3 päivänä toukokuuta 1988 sosiaalivaliokuntaan lähettämän ed. Hautalan ym. toivomusaloitteen n:o 683/1988 vp. perhe-eläkkeen maksamisesta naisyrittäjän leskelle.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina toimistopäällikkö Patrick Zilliacus eduskunnasta, hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Martti Salminen valtiovarainministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Markku Helin oikeusministeriöstä, osastopäällikkö Eeva Ahokas ja suunnittelupäällikkö Olli Valpola Kansaneläkelaitoksesta, toimistopäällikkö Pertti Männistö valtiokonttorista, tasa-arvovaltuutettu Paavo Nikula, erikoistutkija Marianne Laxén tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta, toimitusjohtaja Matti Uimonen Eläketurvakeskuksesta, tutkimussihteeri Kaija Kallinen Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, sosiaalipoliittinen sihteeri Jukka Vainio Toimi-

henkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, sosiaaliasiainsihteeri Kai Libäck Akavasta, sosiaalsihteeri Veikko Simpanen Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, asiamies Johan Åström Suomen Työnantajain Keskusliitosta, sosiaalipoliittinen asiamies Markku Koponen Liiketyönantajain Keskusliitosta, sosiaalsihteeri Kaarina Knuuti Maataloustuottajain Keskusliitosta, eläkejohtaja Veijo Jalava Kunnallisesta Eläkelaitoksesta, apulaisjohtaja Kalervo Juurinen Kunnallisesta Työmarkkinalaitoksesta, lakimies Matti Koskinen Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain Liitosta, apulaispääsihteeri Eero Rahkonen Virkamiesten ja Työntekijöiden Yhteisjärjestöstä, virkaehtoasiainsihteeri Bjarne Andersson Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitto — Virkamiehistä, toimitusjohtaja Risto Kausto ja eläkelakimies Anja Musakka Työeläkelaitosten Liiton edustajana, toiminnanjohtaja Folke Bergström Eläkesäätiöyhdistyksestä ja perhe-eläkekomitean puheenjohtaja Altti Aurela.

Hallituksen esitys ja eduskunta-aloitteet

Hallituksen esityksessä ehdotetaan perhe-eläkejärjestelmää uudistettavaksi siten, että perhe-eläke nykyistä oikeudenmukaisemmin ja tasa-arvoisemmin ottaisi huomioon perheen huoltajan kuoleman perheen toimeentuloon aiheuttamat menetykset.

Esityksen ensisijaisena tavoitteena on parantaa lasten eläketurvaa. Yleinen perhe-eläkejärjestelmä ulotetaan 18 ikävuoteen ja lapseneläkkeen täysiä määriä korotetaan yli kaksinkertaiseksi elatustuen tasolle. Ansioeläkejärjestelmässä lasten eläketurvaa parannetaan korottamalla lapseneläkkeen määriä ja irrottamalla niiden määräytymisperusteet leskeneläkkeestä. Myös mieslesket oikeutetaan leskeneläkkeeseen puolison kuoleman jälkeen.

Oikeus leskeneläkkeeseen ehdotetaan laajennettavaksi syntymään jo lapsen huoltamisen perusteella. Lapsettoman lesken eläkkeen alikäraja ehdotetaan 50 vuoteen ja lapsettoman avioliiton perusteella maksettavaan leskeneläkkeeseen vaikuttaisivat nykyistä enemmän myös avioliiton kesto ja aviopuolisoiden iät. Yli 50-vuotiaana avioituva leski ei enää menettäisi leskeneläkettään. Tätä nuorempana avioituvilta leskeneläke lakkautettaisiin ja heille maksettaisiin kertasuorituksena kolmen vuoden leskeneläkettä vastaava määrä.

Leskeneläkkeen määräytymisessä otettaisiin huomioon lesken omat toimeentulomahdollisuudet. Perhe-eläkkeellä pyritäisiin täydentämään lesken toimeentulo siten, että lesken omia ansioita tai lesken omaa eläkettä täydennettäisiin niin, että toimeentulo olisi riittävä. Ansioeläkejärjestelmässä leskeneläke mitoitettaisiin kuoleman aiheuttamaa toimeentulon alentumista vastaavasti. Tähän tarkoitukseen käytettäisiin eläkesovitusta, jolloin lesken oma ansioeläke tai sitä vastaava tulo yhteensovitettaisiin edunjättäjän eläkkeen kanssa. Eläkesovitusta ei kuitenkaan tehtäisi, jos leskellä on huollettavanaan alaikäisiä lapsia.

Myös yleisen perhe-eläkejärjestelmän mukaiset eläkkeet ehdotetaan veronalaisiksi. Edunsaajat saisivat verotuksessa eläketulovähennyksen. Lesken työtuloista otettaisiin perhe-eläkkeen suuruutta määrättäessä huomioon vain 60 prosenttia, koska tulovähenteisyys säilyisi yleisessä perhe-eläkkeessä.

Lapsen kuolemasta perheelle aiheutuvien taloudellisten menetysten korvaamiseksi perheelle myönnettäisiin haudausavustusta.

Hallituksen esitys merkitsisi vuoteen 2000 mennessä lapsiperheille noin 130 miljoonan markan tulonlisäystä. Perhe-eläkkeen menot kasvaisivat lakiuudistuksen alkuvaiheessa noin yhden prosentin eläkemenoista siten, että myöhemmin perhe-eläkemenojen kokonaiskasvu hidastuisi. Lisäkustannukset olisivat yleisessä perhe-eläkejärjestelmässä voimaantulovuonna noin 4 miljoonaa markkaa ja ansioeläkejärjestelmässä noin 0,3 miljoonaa markkaa. Kunnallisessa eläkejärjestelmässä leskeneläkemenojen lisäkustannukset kasvaisivat noin 0,5 miljoonaa markkaa ja muissa ansioeläkejärjestelmissä leskeneläkemenojen kasvu pienenee. Vuonna 2000 olisivat yleisen perhe-eläkejärjestelmän lisäkustannukset noin 76 miljoonaa markkaa, kunnallisten leskeneläkemenojen kasvu noin 34 miljoonaa markkaa ja valtion leskeneläkeme-

nojen väheneminen noin 96 miljoonaa markkaa.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1990 heinäkuun alusta siten, että uudistus koskee tämän ajankohdan jälkeen sattuvia kuolemantapauksia ja niiden perusteella myönnettäviä etuuksia. Yleisen perhe-eläkkeen lapseneläkkeen saamisen ikäraja korotettaisiin kuitenkin 18 ikävuoteen myös tätä ennen orpoutuneilla. Myös nykyiset leskeneläkettä saavat voisivat solmia avioliiton 50 vuotta täytettyään menettämättä leskeneläkettä. Esitys liittyy valtion tulo- ja menoarvioesitykseen vuodelle 1990.

Lakialoitteessa n:o 22/1988 vp. ehdotetaan valtion perhe-eläkelain 16 §:n 1 ja 3 momentti kumottavaksi ja näin tehtäväksi leskelle mahdolliseksi solmia avioliitto ilman perhe-eläkkeen suorittamisen lakkaamista.

Toivomusaloitteessa n:o 933/1987 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin, jotta miesleski saisi perhe-eläkkeen yrittäjäpuolisonsa jälkeen samoilla perusteilla kuin naisleskikin.

Toivomusaloitteessa n:o 957/1987 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi kiireellisesti toimenpiteisiin myös maatalousyrittäjien ja muiden yrittäjien perhe-eläkkeen saattamiseksi sukupuolesta riippumattomaksi.

Toivomusaloitteessa n:o 1055/1987 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin tasa-arvon toteuttamiseksi myös perhe-eläkkeen saamisessa.

Toivomusaloitteessa n:o 683/1988 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi nopeasti toimenpiteisiin perhe-eläkejärjestelmän muuttamiseksi siten, että perhe-eläkettä maksettaisiin myös naisryttäjän leskelle.

Valiokunnan yleiset kannanotot

Sosiaalivaliokunta pitää perhe-eläkejärjestelmän uudistamista tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Hallituksen esitykseen sisältyvillä ehdotuksilla parannetaan erityisesti lasten asemaa ja edistetään tasa-arvoa myös muiden kuin valtion palveluksessa olevien osalta. Perusteltuna voidaan pitää myös eläkkeiden tason tarkistamista niissä tapauksissa, joissa leskeksi jääneen tulot nousevat jopa korkeam-

miksi kuin perheen tulot ovat olleet edunjättäjän elässä. Kuolleen lapsen jälkeen suoritettava hautausavustus on myös tärkeä uudistus.

Perhe-eläkeuudistus vaikuttaa siinä määrin perhe-eläkkeiden määräytymiseen ja tasoon, että uudistuksen toimeenpanoa on seurattava huolellisesti. Kun lisäksi uudistukseen sisältyy verotuskohtelun muutoksia ja myös yhteensovitussäännökset muuttuvat, ehdottaa valiokunta perustettavaksi perhe-eläkeasioita seuraavan määräaikaisen neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on lisäksi tehdä ehdotuksia tarvittaviksi perhe-eläkettä koskeviksi muutoksiksi.

Eläkesäätiöissä hoidetaan työntekijäin eläkelain mukaista eläketurvaa ja lisäeläketurvaa. Kyseisen lain voimaantulosäännöksen 4 momentissa säädetään lisäeläke-etuuksien muuttamisesta uuden lainsäädännön periaatteiden mukaiseksi. Valiokunta huomauttaa, että uudistus ei velvoita lisäetuuksien vähentämiseen laissa säädetylle tasolle.

Perhe-eläkeuudistuksen yhteydessä on valiokunnan käsityksen mukaan erityisesti seurattava työkyvyttömän lapsen aseman muuttumista sekä biologisen lapsen asemaa suhteessa edunjättäjän lapsipuoliin. Selvitettävä on myös mahdollisuudet ottaa huomioon eronneen puolison oikeus perhe-eläkkeeseen.

Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan vanhemmilla on elatusvelvollisuus täysi-ikäiseenkin opiskelemaan lapseensa nähden. Oikeus saada lapseneläkettä loppuu kuitenkin 18-vuotiaana. Tästä syystä mutta ennen kaikkea yleisistä toimeentuloturvan järjestämisen periaatteista lähtien tulee opintotukea kehittää.

Valiokunta edellyttää hallituksen ripeästi huolehtivan siitä, että opintotuesta kehitetään perustoimeentulon turvaava etuus. Tässä tarkoituksessa on opintorahan osuutta opintotuen kokonaismäärästä voimakkaasti lisättävä, opintotuen tasoa korotettava ja tarveharkintaa vähennettävä ensivaiheessa vanhempien tuloista ja myöhemmin myös puolison tuloista siten, että opiskelijalla on itsenäinen toimeentulo opintotuen perusteella.

Valiokunnan muutosehdotukset

Sosiaalivaliokunta ehdottaa perhe-eläkejärjestelmään eräitä korjauksia. Tarkoituksenmukaista näyttää olevan lain voimaan tullessa perhe-eläkelain mukaista lapseneläkettä saavien eläkkeiden muuttaminen uuden lain mu-

kaiseksi eläkkeeksi sekä täysorvon eläketurvan täydentäminen siten, että 2/12 edunjättäjän eläkkeestä lasketaan erikseen kummankin edunjättäjän eläkkeestä.

Alle 65-vuotiaiden ja muiden kuin eläkkeellä olevien leskien kuolemantapauksen jälkeisen taloudellisen tilanteen helpottamiseksi on tarkoituksenmukaista maksaa eläke eläkesovittamattomana kuuden kuukauden ajan. Sosiaalivaliokunta ehdottaa myös laajennettavaksi uuden perhe-eläkkeen soveltamisalaa siten, että lain voimaan tullessa 40 vuotta täyttäneet naiset ja valtion perhe-eläkejärjestelmässä myös miehet, jotka ovat solmineet avioliiton enintään 65-vuotiaana edunjättäjän kanssa ja joiden avioliitto puolison kuollessa on kestänyt vähintään kolme vuotta, saavat uudistetun lainsäädännön mukaisen leskeneläkkeen. Näin kaikille lain voimaan tullessa vanhan lain piiriin päässeille varmistetaan, että he kuuluvat myös uuden lain mukaisen eläketurvan piiriin. Samalla laajennus varmistaa sen, että aikaisemmin yli 50-vuotiaana avioliiton solmineet henkilöt pääsevät järjestelmän piiriin.

Lisäksi valiokunta ehdottaa lainsäädäntöön teknistä muutosta, jolla järjestetään eläketurva niissä tapauksissa, joissa vanhempien useamman avioliittojen johdosta lapseneläke saattaa määräytyä useamman samaa sukupuolta olevan edunjättäjän jälkeen.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan kuuden kuukauden alkueläkkeestä aiheutuvat kustannukset ovat lain toimeenpanovaiheessa noin neljä miljoonaa markkaa vuodessa ja järjestelmän ollessa valmis noin kahdeksan miljoonaa markkaa vuodessa, josta valtion eläkkeiden kustannus on noin kolmannes.

Lain soveltamisalan laajentaminen 40 vuotta täyttäneiden, vanhan järjestelmän piirissä olleiden ja 50 vuotta täyttäneiden avioliiton solmineiden henkilöiden pääsemiseksi järjestelmän piiriin aiheuttaa lopullisessa laajuudessaan valiokunnan saaman tiedon mukaan noin 28 miljoonan markan vuotuiset kustannukset, ja ensimmäisenä toimeenpanovuotena nämä kustannukset ovat runsas miljoona markkaa.

Lapseneläkkeiden muuttaminen uuden järjestelmän mukaisiksi eläkkeiksi merkitsee toimeenpanovuotena noin 15 miljoonan markan kustannuksia. Kustannukset vähenevät vähitellen ja ne ovat 10 vuoden päästä noin 5 miljoonaa markkaa. Täysorvon eläketurvan täydentäminen erikseen kummankin edunjättäjän eläkkeestä merkitsee lopullisessa muodossaan

runsaan kahden miljoonan markan kustannuksia.

Kansanedustajain perhe-eläkelaki

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan on tarkoitus selvittää valtioneuvoston jäsenten ja kansanedustajain perhe-eläkejärjestelmässä tarvittavat muutokset sekä muuttaa kunnallista eläkejärjestelmää ehdotettua eläkejärjestelmää vastaavaksi. Sosiaalivaliokunta ehdottaa saamansa selvityksen perusteella, että kansanedustajain perhe-eläkejärjestelmä korjataan jo tässä yhteydessä muuta perhe-eläkejärjestelmää vastaavaksi. Tässä tarkoituksessa valiokunta ehdottaa säädettäväksi uuden lain kansanedustajain perhe-eläkkeistä, jolla kumotaan nykyinen kansanedustajain perhe-eläkelaki. Ehdotus on tehty kokonaisuudessaan viittaamalla siten, että perhe-eläkkeen pohjana on kansanedustajain eläkelain mukainen eläke. Perhe-eläkkeen suuruus määräytyy tästä valtion perhe-eläkelain periaatteiden mukaan. Menettelytapasäännökset ovat valtion eläkelain mukaiset. Näin laki vastaa periaatteiltaan käsiteltävänä

olevaa perhe-eläkelainsäädäntöä. Valtioneuvoston jäsenten perhe-eläkejärjestelmä on puolestaan jo nykyisin toteutettu viittaamalla kansanedustajain perhe-eläkelainsäädäntöön, joten se ei valiokunnan saaman tiedon mukaan vaadi muutoksia tullakseen nyt toteutettavaa perhe-eläkeuudistusta vastaavaksi, vaan kansanedustajain perhe-eläkelain säätäminen toteuttaa tässä suhteessa tarvittavat muutokset.

Samalla kansanedustajain perhe-eläkelaisa tulevat toteutetuksi eräät muutokset, jotka valtion perhe-eläkelakiin on tehty, mutta joita ei ole toteutettu kansanedustajain perhe-eläkkeissä.

Edellä esitettyyn ja hallituksen esityksen perusteluihin viitaten valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvät kuudes ja seitsemäs lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomina ja

että hallituksen esitykseen sisältyvät ensimmäinen, toinen, kolmas, neljäs ja viides lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/161) 4 §:n 5 ja 6 momentti, 4 a §, 4 b §:n 2—4 momentti, 7 a §, 8 §:n 5 momentti, 8 a §:n 2 momentti ja 8 b §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 4 §:n 5 ja 6 momentti, 4 a §, 4 b §:n 2—4 momentti ja 8 b §:n 1 momentti 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa (639/66), 7 a § muutettuna viimeksi mainitulla lailla sekä 20 päivänä syyskuuta 1974 ja 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetuilla laeilla (749/74 ja 666/85), 8 §:n 5 momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (109/82) ja 8 a §:n 2 momentti 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (592/85), sekä

lisätään lakiin uusi 8 c—8 f § seuraavasti:

4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 a §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Lapsella on oikeus lapseneläkkeenä suoritettavaan perhe-eläkkeeseen, jos hän ei ollut täytännyt 18 vuotta edunjähtäjän kuollessa. *Lapselle maksetaan lapseneläkettä aina lapsen oman vanhemman jälkeen.* Oikeutta lapseneläkkeeseen

ei kuitenkaan ole useamman kuin kahden edunjähtäjän jälkeen samanaikaisesti.

(4 ja 5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

4 b §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 a §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Lapseneläkkeiden yhteismäärä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken. Jos edunsaajina on lapsia, joilla ei ole kumpaakaan vanhempaa, lapseneläkkeiden yhteismäärään lisätään 2/12 erikseen kummankin edunjättäjän eläkkeistä edellyttäen, että lesken -ja lapseneläkkeet eivät yhteensä ylitä edunjättäjän eläkkeen määrää. *Jos lapsi saa lapseneläkettä muun edunjättäjän kuin vanhempansa jälkeen, määrätään lisä niistä edunjättäjien eläkkeistä, joiden perusteella täysorpo lapsi saa lapseneläkkeensä.* Lisä jaetaan edellä mainittujen täysorpojen lasten kesken tasan.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos edunsaajien lukumäärä muuttuu tai jos edunsaajana olevasta lapsesta tulee 3 momentissa tarkoitettulla tavalla täysorpo, perhe-eläkkeen määrä ja sen jakautuminen edunsaajien kesken tarkistetaan muutosta seuraavan kuukauden alusta.

8—8 b §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 c §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos leski on edunjättäjän kuollessa täyttänyt 65 vuotta tai saa 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, eläkesovitus tehdään edunjättäjän kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alusta. Muussa tapauksessa eläkesovitus tehdään

edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta. Jos kuitenkin edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsia, joilla on oikeus lapseneläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, eläkesovitusta ei tehdä ennen kuin nuorin lapsista täyttää 18 vuotta.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

8 d—8 f §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tätä lakia sovelletaan, jos edunjättäjä on kuollut lain tultua voimaan. *Sen lisäksi, mitä 4 a §:n 1 ja 2 momentissa on säädetty, oikeus leskeneläkkeeseen on myös sellaisella lain voimaantulohetkellä 40 vuotta täyttäneellä ja avioliitossa edunjättäjän kanssa olevalla naisella, jonka avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta, jos avioliitto oli edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään kolme vuotta. Perhe-eläke, jota maksetaan ennen lain voimaantuloa kuolleen edunjättäjän jälkeen, ei lakkaa, vaikka leski solmii uuden avioliiton 50 vuotta täytettyään. Mitä 8 a §:n 2 momentissa on säädetty yhteensovitukselta, koskee myös ennen tämän lain voimaantuloa alkaneita lapseneläkkeitä.*

(3—6 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 4 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa (640/66), näin kuuluvaksi:

4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tätä lakia sovelletaan, jos edunjättäjä on kuollut lain tultua voimaan. *Sen lisäksi, mitä työntekijäin eläkelain 4 a §:n 1 ja 2 momentissa on säädetty, oikeus leskeneläkkeeseen on*

myös sellaisella lain voimaantulohetkellä 40 vuotta täyttäneellä ja avioliitossa edunjättäjän kanssa olevalla naisella, jonka avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta, jos avioliitto oli edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään kolme vuotta. Perhe-eläke, jota maksetaan ennen lain voimaantuloa kuolleen edunjättäjän jälkeen, ei lakkaa, vaikka leski solmii uuden avioliiton 50 vuotta täytettyään. Mitä lyhytaikaisissa työsuhteissa

olevien työntekijöiden eläkelain 1 §:n mukaan on säädetty työntekijän eläkelain 8 a §:n 2 momentissa tarkoitetusta yhteensovituksesta,

koskee myös ennen tämän lain voimaantuloa alkaneita lapseneläkkeitä.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

3.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 26 päivänä tammikuuta 1956 annetun merimieseläkelain (72/56) 15 a, 15 b, 16 a, 27 ja 28 a §,

sellaisina kuin ne ovat, 15 a, 15 b ja 28 a § 11 päivänä joulukuuta 1970 annetussa laissa (768/70), 16 a § 23 päivänä kesäkuuta 1975 annetussa laissa (493/75) ja 27 § 4 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (236/83), näin kuuluviksi:

15 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

15 b §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Lapsella on oikeus lapseneläkkeenä suoritettavaan perhe-eläkkeeseen, jos hän ei ollut täytännyt 18 vuotta edunjättäjän kuollessa. *Lapselle maksetaan lapseneläkettä aina lapsen oman vanhemman jälkeen.* Oikeutta lapseneläkkeeseen ei kuitenkaan ole useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

16 a §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Lapseneläkkeiden yhteismäärä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken. Jos edunsaajina on lapsia, joilla ei ole kumpaakaan vanhempaa, lapseneläkkeiden yhteismäärään lisätään 2/12 erikseen kummankin edunjättäjän eläkkeestä edellyttäen, että lesken- ja lapseneläkkeet eivät yhteensä ylitä edunjättäjän eläkkeen määrää. *Jos lapsi saa lapseneläkettä muun edunjättäjän kuin vanhempansa jälkeen, määrätään lisä niistä edunjättäjien eläkkeistä, joiden perusteella täysorpo lapsi saa lapseneläkkeensä.* Lisä jaetaan edellä mainittujen täysorpojen lasten kesken tasan.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos edunsaajien lukumäärä muuttuu *tai jos edunsaajana olevasta lapsesta tulee 3 momentissa tarkoitettulla tavalla täysorpo*, perhe-eläkkeen määrä ja sen jakautuminen edunsaajien kesken tarkistetaan muutosta seuraavan kuukauden alusta.

27 ja 28 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tätä lakia sovelletaan, jos edunjättäjä on kuollut lain tultua voimaan. *Sen lisäksi, mitä 15 b §:n 1 ja 2 momentissa on säädetty, oikeus leskeneläkkeeseen on myös sellaisella lain voimaantulohetkellä 35 vuotta täyttäneellä ja avioliitossa edunjättäjän kanssa olevalla naisella, jonka avioliitto on solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta, jos avioliitto oli edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään kolme vuotta.* Perhe-eläke, jota maksetaan ennen lain voimaantuloa kuolleen edunjättäjän jälkeen, ei lakkaa, vaikka leski solmii uuden avioliiton 50 vuotta täytettyään.

(3 ja 4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

4.

Laki

valtion perhe-eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 31 päivänä joulukuuta 1968 annetun valtion perhe-eläkelain (774/68) 2—7 §, 8 §:n 1 momentti sekä 16 ja 19 §,

sellaisina kuin niistä ovat 5—7 § 21 päivänä elokuuta 1987 annetussa laissa (714/87), 8 §:n 1 momentti 4 päivänä heinäkuuta 1969 annetussa laissa (440/69) ja 19 § 4 päivänä kesäkuuta 1982 annetussa laissa (415/82), sekä

lisätään lakiin uusi 7 a—7 c § seuraavasti:

2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Lapsella on oikeus lapseneläkkeenä suoritettavaan perhe-eläkkeeseen, jos hän ei ollut täyttänyt 18 vuotta edunjättäjän kuollessa. *Lapselle maksetaan lapseneläkettä aina lapsen oman vanhemman jälkeen.* Oikeutta lapseneläkkeeseen ei kuitenkaan ole useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti.

4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Lapseneläkkeiden yhteismäärä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken. Jos edunsaajina on lapsia, joilla ei ole kumpaakaan vanhempaa, lapseneläkkeiden yhteismäärään lisätään 2/12 erikseen kummankin edunjättäjän eläkkeestä edellyttäen, että lesken- ja lapseneläkkeet eivät yhteensä ylitä edunjättäjän eläkkeen määrää. *Jos lapsi saa lapseneläkettä muun edunjättäjän kuin vanhempansa jälkeen, määrätään lisä niistä edunjättäjien eläkkeistä, joiden perusteella täysorpo lapsi saa lapseneläkkeensä.* Lisä jaetaan edellä mainittujen täysorpojen lasten kesken tasan.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

6 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos leski on edunjättäjän kuollessa täyttänyt 65 vuotta tai saa 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, eläkesovitus tehdään edunjättäjän kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alus-

ta. Muussa tapauksessa eläkesovitus tehdään edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta. Jos kuitenkin edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsia, joilla on oikeus lapseneläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, eläkesovitusta ei tehdä ennen kuin nuorin lapsista täyttää 18 vuotta.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

7 a—7 c §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 §

Perhe-eläkkeen määrä lasketaan uudelleen, jos edunsaajalla sen jälkeen, kun perhe-eläke edellä säädetyn tavoin on laskettu, todetaan olevan oikeus eläkkeen määrää laskettaessa huomion otettavaan perhe-eläkkeeseen tai muuhun korvaukseen. Niin ikään lasketaan perhe-eläkkeen määrä uudelleen, kun leski tai lapsi lakkaa olemasta edunsaajana *taikka jos edunsaajana olevasta lapsesta tulee 5 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla täysorpo.*

16 ja 19 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tätä lakia sovelletaan, jos edunjättäjä on kuollut lain tultua voimaan. *Sen lisäksi, mitä 3 §:n 1 ja 2 momentissa on säädetty, oikeus leskeneläkkeeseen on myös sellaisella lain voimaantulohetkellä 40 vuotta täyttäneellä ja avioliitossa edunjättäjän kanssa olevalla henkilöllä, jonka avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta, jos avioliitto oli edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään kolme vuotta.* Perhe-eläke, jota maksetaan ennen lain voimaantuloa kuolleen edun-

jättäjän jälkeen, ei lakkaa, vaikka leski solmii uuden avioliiton 50 vuotta täytettyään. Mitä 8 §:n 1 momentissa on säädetty yhteensovituk-

sesta, koskee myös ennen tämän lain voimaantuloa alkaneita lapseneläkkeitä.

(3—7 mom. kuten hallituksen esityksessä)

5.

Laki

perhe-eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/69) 13 a, 16 a—16 d ja 17 a §,

sellaisina kuin ne ovat, 13 a ja 16 a—16 c § 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (105/82), 16 d § 30 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (1085/82) sekä 17 a § 7 päivänä marraskuuta 1969 annetussa laissa (678/69),

muutetaan 6 §:n 1 momentti, 13 §:n 1 momentin 1 kohta, 14 §, 15 a §:n 6 momentti, 15 b §:n 7 momentti sekä 16, 17, 18 ja 19 § sekä näiden ohella 1 §:n 1 momentin, 4 §:n 2 momentin, 9 §:n ja 15 a §:n 1 momentin ruotsinkielinen sanamuoto,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti ja 4 §:n 2 momentti 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1218/88), 9 § ja 13 §:n 1 momentin 1 kohta 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa (589/78), 15 a §:n 1 ja 6 momentti ja 15 b §:n 7 momentti mainitussa 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa, 16 § 20 päivänä helmikuuta 1970 annetussa laissa (134/70), 17 § osittain muutettuna mainitulla 5 päivänä helmikuuta 1982 annetulla lailla ja 18 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja mainitulla 23 päivänä joulukuuta 1988 annetulla lailla, sekä

lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 28 päivänä heinäkuuta 1978 ja 23 päivänä joulukuuta 1988 annetuilla laeilla, siitä viimeksi mainitulla lailla kumotun 3 momentin tilalle uusi 3 momentti, lakiin uusi 20—39 §, jolloin nykyinen 20 § siirtyy 40 §:ksi, sekä 1, 6, 19 ja 32 §:n eteen luvun otsikko seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Oikeus perhe-eläkkeeseen, kun edunjättäjä on kuollut ennen 1 päivää heinäkuuta 1990

6, 13, 14, 15 a, 15 b ja 16—18 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 luku

Oikeus perhe-eläkkeeseen, kun edunjättäjä on kuollut 1 päivänä heinäkuuta 1990 tai sen jälkeen

19—27 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

28 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Täydennysmäärää laskettaessa otetaan huomioon lapsen (*poist.*) edunjättäjän jälkeen jatkuvasti saamat kansaneläkelain 26 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa ja 5 momentissa mainitut perhe- ja huoltoeläkkeet siten, että täydestä täydennysmäärästä vähennetään 50 prosenttia siitä näiden etuuksien yhteismäärän osasta, joka ylittää 1 460 markkaa vuodessa.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

29—31 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Erinäiset säännökset

32—39 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Lapseneläke, johon on oikeus ennen tämän lain voimaantuloa kuolleen edunjäntäjän jälkeen perhe-eläkelain 8 §:n 1 momentin perusteella, muutetaan 1 päivästä heinäkuuta 1990 lukien 28 §:n mukaiseksi lapseneläkkeeksi. Jos eläkelaitoksella ei tänä ajankohtana ole käytävissä täydennysmäärän määrittämiseen tarvittavia tietoja, täydennysmäärä myönnetään hakemuksesta. Jos lapseneläke muutetaan edellä sanotulla tavalla 28 §:n mukaiseksi lapseneläkkeeksi, maksetaan eläke niin kauan kuin oikeus eläkkeeseen jatkuu veron ennakon-

pidätyksen jälkeen vähintään ennen lain voimaantuloa maksetun eläkkeen suuruusena.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Sen lisäksi, mitä 21 §:n 1 ja 2 momentissa on säädetty, oikeus leskeneläkkeeseen on myös sellaisella lain voimaantulohetkellä 40 vuotta täyttäneellä ja avioliitossa edunjäntäjän kanssa olevalla naisella, jonka avioliitto on solmittu ennen kuin edunjäntäjä oli täyttänyt 65 vuotta, jos avioliitto oli edunjäntäjän kuollessa jatkunut vähintään kolme vuotta. (Uusi).

(6 ja 7 mom. kuten hallituksen esityksen 5 ja 6 mom.)

Edelleen sosiaalivaliokunta perusteluihin viitaten kunnioittavasti ehdottaa,

että hyväksyttäisiin näin kuuluva lakiehdotus:

8.

Kansanedustajain perhe-eläkelaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kansanedustajana toimineen henkilön kuoltua suoritetaan hänen jälkeensä valtion varoista perhe-eläkettä soveltuvin osin samojen säännösten mukaan kuin virka- tai työsuhteessa valtioon olleen henkilön osalta on säädetty, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Perhe-eläkkeen suorittamisen edellytyksenä on, että 1 momentissa tarkoitettulla henkilöllä, edunjäntäjällä, oli oikeus kansanedustajain oikeudesta eläkkeeseen 20 päivänä elokuuta 1948 annetun lain (618/48) tai 14 päivänä heinäkuuta 1967 annetun kansanedustajain eläkelain (329/67) mukaiseen eläkkeeseen tai että hän sai sitä.

2 §

Tämän lain mukaan perhe-eläkettä yhteensovitettaessa on yhteensovitusperusteesta voimassa, mitä kansanedustajain eläkelain 8 §:ssä on säädetty.

3 §

Kansanedustajana toimineen leskelle ja lapsille voidaan erityisestä syystä myöntää valtion varoista ylimääräinen eläke. Ylimääräinen eläke ja tämän lain mukainen perhe-eläke saavat yhteensä olla enintään tämän lain mukaisen eläkkeen enimmäismäärän suuruiset.

Ylimääräisen eläkkeen myöntää hakemuksesta eduskunnan kansliatoimikunta.

Ylimääräisen eläkkeen osalta on muutoin soveltuvin osin noudatettava, mitä valtion ylimääräisistä eläkkeistä on voimassa.

4 §

Perhe-eläketurvasta huolehtii valtiokonttori.

5 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain soveltamisesta voidaan antaa asetuksella.

6 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1990. Tällä lailla kumotaan 31 päivänä joulukuuta 1968 annettu kansanedustajain perhe-eläkelaki (791/68) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Jos edunjäntäjä on kuollut ennen tämän lain voimaantuloa, on sovellettava aikaisempaa lakia. Aikaisempaa lakia on niin ikään sovellettava tapauksissa, joista on säädetty 31 päivänä joulukuuta 1968 annetun kansanedustajain perhe-eläkelain 18 ja 19 §:ssä. Perhe-eläke, jota maksetaan ennen lain voimaantuloa kuolleen edunjäntäjän jälkeen, ei kuitenkaan lak-

kaa, vaikka leski solmii uuden avioliiton 50 vuotta täytettyään.

Valtion perhe-eläkelain (774/68) mukainen eläkesovitus tehdään myös määrättäessä perhe-

eläkettä 14 päivänä heinäkuuta 1967 annetun kansanedustajain perhe-eläkelain (330/67) mukaisesti sellaisen edunjättäjän jälkeen, joka on kuollut tämän lain tultua voimaan.

Edelleen sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakialoitteeseen n:o 22/1988 vp. sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin

Vielä sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että toivomusaloitteet n:o 933, 957 ja 1055/1987 vp. sekä 683/1988 vp. hylättäisiin

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 1989

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinari, varapuheenjohtaja Louvo ja jäsenet Ala-Harja (osittain), Alaranta, Koistinen (osittain), Kärhä (osittain), P. Leppänen (osittain), Mäki-

pää (osittain), Paavilainen, Rantanen, Rinne (osittain), Stenius-Kaukonen, Taina, Törnqvist (osittain) ja Väistö sekä varajäsen J. Roos (osittain).

Vastalauseita

I

Sosiaalivaliokunta on tehnyt useita välttämättömiä parannuksia hallituksen esitykseen. Ne eivät kuitenkaan ole riittäviä korjaamaan niitä heikennyksiä, joita 1.7.1990 jälkeen leskeksi jäävien asemaan on tulossa. Kaikkein kipeimmin heikennykset tulevat koskemaan valtion eläkelain piiriin kuuluvia, koska sen mukaan jo nyt mieslesket voivat saada perhe-eläkettä. TVK:n, STTK:n, Akavan ja VTY:n yhteisen kannanoton mukaisesti ehdotamme valtion eläkelain jättämistä kokonaan uudistuksen ulkopuolelle.

Ainakin valtion eläkejärjestelmässä on tähän saakka viranhaltijoilla ollut perustuslain suoja heikennyksiä vastaan. Nyt tätä asiaa ei ole perusteellisesti edes selvitetty, vaikka tuoreessa muistissa on joustavien eläkejärjestelyjen käyttöönotto, jossa virassa oleville annettiin kymmenen vuoden valintaoikeus vanhan ja uuden järjestelmän välillä, jotta lailla suojattuihin etuihin ei puututtaisi. Mielestämme asia pitää selvittää perustuslakivaliokunnassa.

Hallitus antaa ymmärtää, että menettäjiä ovat vain lapsettomat lesket, joille perhe-eläkkeen tarpeellisuus ylipäättään asetetaan kyseenalaiseksi. Esityksen mukaan leski katsotaan lapsettomaksi, kun nuorinkin lapsi täyttää 18 vuotta. Tällöin suoritetaan eläkesovitus, jossa lesken omat tulot otetaan huomioon. Se tulee pienentämään leskeneläkettä usein huomattavasti. Se voi merkitä myös sitä, että leski ei saa ollenkaan leskeneläkettä. Käytännössä hyvin harva miesleski tulee jatkossakaan saamaan leskeneläkettä.

Eläkesovitus alkaa pienentää leskeneläkkeitä jo varsin alhaisella tulotasolla. Jos lesken omat ansiotulot ovat esimerkiksi 5 000 mk/kk ja puolison tulot ovat olleet 7 000 mk/kk, pienenee leskeneläke vuonna 2004 lain tultua täysimääräisesti voimaan 255 mk/kk. Jos lesken ansiotulot ovat 7 000 mk/kk ja puolison tulot ovat olleet 10 000 mk/kk, pienenee leskeneläke 855 mk/kk. Siirtymäkausi ulottuu siis vuoteen 2004. Sitä ennen leskeytyvistä naisista arvioi-

daan leskeneläkkeen säilyvän leikkaamattomana 70—80 prosentilla. Tämä johtuu siitä, että vielä ensi vuosikymmenelläkin naisten eläketaso on varsin matala. Miesleskistä siirtymäkautenaikin vain 40—45 prosenttia saisi alentumattoman eläkkeen. Eläkesovituksen rajoja on mielestämme korotettava järjestöjen yhteisen kannanoton mukaisesti.

Lesken eläkesovitus nuorimman lapsen täytessä 18 vuotta tapahtuu samanaikaisesti kuin lapseneläkkeen maksaminen ansioeläkejärjestelmissä lakkaa kokonaan. Perheen toimeentulossa tapahtuu siis huomattava heikennys ilman, että sitä korvattaisiin millään muulla tuella. Hallituksen mielestä opiskelevien lasten toimeentulo täytyy turvata opintotuella. Kun opintotuki ei kuitenkaan 1.7.1990 riitä turvaamaan opiskelijan toimeentuloa, tulee toimeentulo perheissä, joissa kuolemantapaus sattuu mainitun päivän jälkeen, jäämään nykyistä selvästi heikommalle tasolle.

Yleisessä perhe-eläkejärjestelmässä opiskevalle lapselle voidaankin lapseneläkettä maksaa 21-vuotiaaksi saakka. Tähän kuitenkin vain harvalla on mahdollisuus. Oikeusministeriö on lausunnossaan todennut, että ei ole esitetty riittäviä perusteita lapsen erilaiselle kohtelulle ansioeläkejärjestelmissä. Kun kysymys on perheistä, jotka ovat erityisen tuen tarpeessa, pitäisi lapseneläkkeen ikäraja ja eläkesovituksen toimittamista molemmissa järjestelmissä jatkaa siihen saakka, kunnes opiskeleva lapsi täyttää 24 vuotta.

Emme myöskään voi hyväksyä sitä, että lapseneläkkeen maksaminen työkyvyttömälle lapselle lopetetaan. Muutosta hallitus perustelee sillä, että lapsella on oikeus omaan työkyvyttömyyseläkkeeseen. Nuorena työkyvyttömäksi tullut lapsi ei yleensä saa kuin pelkän kansaneläkkeen, joten se ei riitä turvaamaan lapsen itsenäistä toimeentuloa. Hallitus ei edes suunnittele vähimmäiseläkkeiden korotusta, vaikka pelkkä kansaneläke on vain 2 000 mk/kk.

Nykyisin sosiaalilainsäädännössä rinnastetaan avopuolisot aviopuolisoihin erityisesti silloin, kun sovelletaan tarveharkintaa tai avoliitossa olevien etuudet ovat yksinäisen saamia etuuksia pienempiä. Silloin kun se merkitsisi

parempia etuuksia, ei rinnastusta haluta tehdä. Oikeusministeriön lausunnossa puolletaan avopuolisoidenkin saattamista perhe-eläkkeiden piiriin. Esitämme näin meneteltäväksi 4 a §:ssä. Avopuolison lapsen oikeus lapseneläkkeeseen on perusteltu.

Yksinhuoltajan lapsen lapseneläke heikkenee nykyisestä, kun tämä ainoa huoltaja kuolee. Tilanteessa, jossa molemmat vanhemmat ovat kuolleet, valiokunta on korjannut alenemisen, mutta jos toinen vanhempi on kyllä elossa, mutta laiminlyö elatusvelvollisuutensa, lapsen asema heikkenee. Myös tämä epäkohta tulisi korjata 7 a §:ssä.

Kuolemantapaus perheessä merkitsee aina suurta muutosta. Sopeutumista varten valiokunta esittää hallituksen esitystä korjattavaksi siten, että alle 65-vuotiaille leskille eläkesovitus tehtäisiin vasta puolen vuoden kuluttua. Mielestämme ei ole perusteita asettaa yli 65-vuotiaita leskiä huomompaan asemaan, joten esitämme 8 c §:ään korjausta.

Emme hyväksy yleisen perhe-eläkelain mukaisten etuuksien saattamista veronalaisiksi. Oikeusministeriön lausunnossa on todettu, ettei yleisen perhe-eläkelain lapseneläkkeitä tulisi saattaa veronalaisiksi, koska elatusavut ja elatustuetkaan eivät ole veronalaista tuloa. Tämän vuoksi ehdotan,

että eduskunta hyväksyisi seuraavan lausuman:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ei anna esitystä yleisen perhe-eläkelain mukaisten nykyisin verottomien etuuksien saattamisesta veronalaiseksi.”

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä kuudes, seitsemäs ja kahdeksas lakiehdotus hyväksyttäisiin muutamattomina,

että neljäs lakiehdotus hylättäisiin ja

että ensimmäinen, toinen, kolmas ja viides lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/161) 4 §:n 5 ja 6 momentti, 4 a §, 4 b §:n 2—4 momentti, 7 a §, 8 §:n 5 momentti, 8 a §:n 2 momentti ja 8 b §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 4 §:n 5 ja 6 momentti, 4 a §, 4 b §:n 2—4 momentti ja 8 b §:n 1 momentti 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa (639/66), 7 a § muutettuna viimeksi mainitulla lailla sekä 20 päivänä syyskuuta 1974 ja 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetuilla laeilla (749/74 ja 666/85), 8 §:n 5 momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (109/82) ja 8 a §:n 2 momentti 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (592/85), sekä

lisätään 4 §:ään uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, ja lakiin uusi 8 c—8 f § seuraavasti:

4 §

Työntekijän kuoltua suoritetaan edunsaajille perhe-eläkettä, jos työntekijällä oli kuollessaan oikeus tämän lain vähimmäisehtojen mukaiseen vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeeseen tai jos hän sai mainittua eläkettä. Tällaisen edunjättäjän jälkeen edunsaajia ovat:

(1 ja 2 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

3) lesken lapsi, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa; (*poist.*)

4) *edunjättäjän avopuoliso, jonka kanssa edunjättäjä oli asunut avioliitonomaisissa olosuhteissa ennen kuin oli täyttänyt 65 vuotta; ja*

5) edunjättäjän entinen puoliso, jolle edunjättäjä kuollessaan oli tuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen tai sosiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen perusteella velvollinen (*poist.*) suorittamaan elatusapua (*poist.*).

Avopuolisosta, avopuolison lapsesta sekä entisestä puolisosta ja heidän oikeudestaan perhe-eläkkeeseen on soveltuvin osin voimassa, mitä leskestä, lesken lapsesta ja heidän oikeudestaan lesken- ja lapseneläkkeeseen on säädetty. (Uusi)

(7 mom. kuten 6 mom. valiokunnan mietinnössä)

4 a §

Leskellä on oikeus leskeneläkkeenä suoritettavaan perhe-eläkkeeseen:

(1 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

2) jos leski edunjättäjän kuollessa oli täyttänyt 50 vuotta tai sai kansaneläkelain (347/56) mukaista työkyvyttömyyseläkettä (*poist.*) ja

jos avioliitto oli solmittu ennen kuin leski oli täyttänyt 50 vuotta ja se oli jatkunut vähintään viisi vuotta.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Lapsella on oikeus lapseneläkkeenä suoritettavaan perhe-eläkkeeseen, jos hän ei ollut täyttänyt 18 vuotta, *on täyttänyt 18 mutta ei 24 vuotta ja opiskelee päätoimisesti tai on ammatillisessa koulutuksessa tai ei ollut täyttänyt 24 vuotta ja on 4 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla pitkäaikaisesti työkyvytön.* Lapselle maksetaan lapseneläkettä aina lapsen oman vanhemman jälkeen. Oikeutta lapseneläkkeeseen ei kuitenkaan ole useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti.

Leskellä ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen 1 momentin 1 kohdan nojalla, jos siinä tarkoitettu lapsi on annettu ottolapseksi ennen edunjättäjän kuolemaa (*poist.*). Jos leskellä on aikaisemman avioliiton perusteella oikeus saada 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista eläkettä vastaavaa perhe-eläkettä, *on hänellä sen sijaan oikeus uuteen perhe-eläkkeeseen, jos se on suurempi.*

(5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

4 b §

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Oikeus lapseneläkkeen saamiseen lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai jos hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän puolisolalle. *Milloin lapseneläkettä maksetaan 4 a §:n 2 momentin nojalla 18 vuotta täyttäneelle lapselle, lapsen-*

eläke lakkaa, kun opiskelu tai koulutus on päättynyt tai työkyky on palautunut.

(4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

7 a §

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Lapseneläkkeiden yhteismäärä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken. Jos edunsaajina on lapsia, joilla ei ole kumpaakaan vanhempaa tai toinen vanhempi on laiminlyönyt elatusvelvollisuutensa, lapseneläkkeiden yhteismäärään lisätään 2/12 erikseen kummankin edunjättäjän eläkkeistä edellyttäen, että lesken- ja lapseneläkkeet eivät yhteensä ylitä edunjättäjän eläkkeen määrää. Jos lapsi saa lapseneläkettä muun edunjättäjän kuin vanhempansa jälkeen, määrätään lisä niistä edunjättäjien eläkkeistä, joiden perusteella täysorpo lapsi saa lapseneläkkeensä. Lisä jaetaan edellä mainittujen täysorpojen lasten kesken tasan.

(4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Avioeron yhteydessä tehdään jommankumman puolison vaatimuksesta eläketasaus, jolla puolisoitten yhteenlaskettu eläkekertymä puolitetaan. Eläketasauksen edellytyksenä on, että avioliitto on kestänyt vähintään viisi vuotta ja että puolisoilla on yhteisiä lapsia, jotka on kasvatettu yhteisessä kodissa. Eläketasauksesta on osituksen suorittaja velvollinen viipymättä ilmoittamaan kyseisille eläkelaitoksille. (Uusi)

(6 mom. kuten valiokunnan mietinnön 5 mom.)

8—8 b §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

8 c §

(1 momentti kuten valiokunnan mietinnössä)

Eläkesovitus tehdään edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemän kalenterikuukauden alusta. Jos kuitenkin edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsia, joilla on oikeus lapseneläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, eläkesovitusta ei tehdä ennen kuin kaikki lapset ovat täyttäneet 18 vuotta taikka päättäneet päätoimisen opiskelun tai ammatillisen koulutuksen.

(3 momentti kuten valiokunnan mietinnössä)

8 d §

Eläkesovituksessa vähennetään 7 a ja 8 §:n mukaisesti määrättyä leskeneläkettä, jos lesken 8 c §:ssä tarkoitetut ansiotyöhön perustuvat

eläkkeet ylittävät eläkesovitusperusteen. Eläkesovitusperuste on 70 prosenttia edunjättäjän 7 a §:n 1 momentin mukaisesti lasketusta eläkkeestä ja 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaisista eläkkeistä taikka niihin verrattavista työ- tai virkasuhteeseen perustuvista eläkkeistä tai niiden yhteismäärästä silloin, kun tämä tai sanottu määrä ylittää 365 markkaa. Eläkesovitusperuste on sanottujen eläkkeiden yhteismäärän suuruinen, jos yhteismäärä ylittää 127,50 markkaa ja on enintään 255 markkaa. Sanotun yhteismäärän alittaessa 127,50 markkaa eläkesovitusperusteena on 127,50 markkaa. Muussa tapauksessa eläkesovitusperuste on 255 markkaa. Jos eläkesovitus tulee tehtäväksi ensimmäisen kerran ennen vuotta 2004, eläkesovitusperusteena käytetään vuonna 1990 sanotun 255 markan asemesta 348 markkaa, josta vähennetään 6,64 markkaa kunakin seuraavana vuonna, sekä vuonna 1990 sanotun 365 markan asemesta 500 markkaa, josta vähennetään 9,50 markkaa kunakin seuraavana vuonna.

Eläkesovitukselta johtuva vähennys on 30 prosenttia lesken 8 c §:ssä tarkoitettujen ansiotyöhön perustuvien eläkkeiden ja eläkesovitusperusteen erotuksesta. Jos leskellä on oikeus saada myös muuta kuin tämän lain mukaista 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista eläkettä vastaavaa perhe-eläkettä, vähennetään tämän lain mukaisesta leskeneläkkeestä määrä, joka on yhtä suuri osa edellä tarkoitettusta vähennyksestä kuin tämän lain mukainen leskeneläke on kaikista sanotuista perhe-eläkkeistä.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

8 e ja 8 f §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tätä lakia sovelletaan, jos edunjättäjä on kuollut lain tultua voimaan. Sen lisäksi, mitä 4 a §:n 1 ja 2 momentissa on säädetty, oikeus leskeneläkkeeseen on myös tämän lain voimaantuloa 40 vuotta täyttäneellä naisella tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Perhe-eläke, jota maksetaan ennen lain voimaantuloa kuolleen edunjättäjän jälkeen, ei lakkaa, vaikka leski solmii uuden avioliiton 50 vuotta täytettyään.

Mitä 8 a §:n 2 momentissa on säädetty yhteensovituksista, koskee myös ennen tämän lain voimaantuloa alkaneita lapseneläkkeitä.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Jos työnantaja ennen tämän lain voimaantuloa on järjestänyt työntekijöilleen perhe-eläketurvan, jossa eläkkeen määrä on suurempi kuin työntekijäin eläkelain vähimmäisehtojen mukainen eläke, voidaan sen estämättä, mitä muualla laissa on säädetty *tai työehtosopimuksessa sovittu*, tätä koskevan vakuutuksen ehdot taikka eläkekassan tai eläkesäätiön säännöt

taikka työehtosopimuksen ehdot muuttaa tämän lain perhe-eläkettä koskevien säännösten periaatteita vastaaviksi. Tällöin saa aikaisemmasta eläkejärjestelmästä vapautuvia varoja sosiaali- ja terveysministeriön antamien ohjeiden mukaisesti käyttää työntekijäin eläkelaisa tarkoitetun eläketurvan kustantamiseen. Sosiaali- ja terveysministeriö voi antaa tarkempia ohjeita tämän momentin soveltamisesta.

(5 ja 6 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

2.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 4 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa (640/66), ja lisätään 4 §:ään uusi 5 momentti, jolloin nykyinen 5 momentti siirtyy 6 momentiksi, seuraavasti:

4 §

Työntekijän kuoltua suoritetaan edunsaajille perhe-eläkettä, jos työntekijällä oli kuollessaan oikeus vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeeseen tai jos hän sai mainittua eläkettä. Tällaisen edunjättäjän jälkeen edunsaajia (*poist.*) ovat:

(1 ja 2 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

3) lesken lapsi, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa; (*poist.*)

4) edunjättäjän avopuoliso, jonka kanssa edunjättäjä oli asunut avioliitonomaisissa olosuhteissa ennen kuin oli täyttänyt 65 vuotta; ja

5) edunjättäjän entinen puoliso, jolle edunjättäjä kuollessaan oli tuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen tai sosiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen perusteella velvollinen (*poist.*) suorittamaan elatusapua (*poist.*).

Avopuolisosta, avopuolison lapsesta sekä entisestä puolisoista ja heidän oikeudestaan perhe-eläkkeeseen on soveltuvin osin voimassa, mitä leskestä, lesken lapsesta ja heidän oikeu-

destaan lesken- ja lapseneläkkeeseen on säädetty. (uusi)

(7 mom. kuten 6 mom. valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tätä lakia sovelletaan, jos edunjättäjä on kuollut lain tultua voimaan. Sen lisäksi, mitä työntekijäin eläkelain 4 a §:n 1 ja 2 momentissa on säädetty, oikeus leskeneläkkeeseen on myös *tämän* lain voimaantulohetkellä 40 vuotta täyttäneellä naisella *tämän* lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Perhe-eläke, jota maksetaan ennen lain voimaantuloa kuolleen edunjättäjän jälkeen, ei lakkaa, vaikka leski solmii uuden avioliiton 50 vuotta täytettyään. Mitä lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijöiden eläkelain 1 §:n mukaan on säädetty työntekijäin eläkelain 8 a §:n 2 momentissa tarkoitetusta yhteensovituksista, koskee myös ennen tämän lain voimaantuloa alkaneita lapseneläkkeitä.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

3.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 26 päivänä tammikuuta 1956 annetun merimieseläkelain (72/56) 15 a, 15 b, 16 a, 27 ja 28 a §, sellaisina kuin ne ovat, 15 a, 15 b ja 28 a § 11 päivänä joulukuuta 1970 annetussa laissa (768/70), 16 a § 23 päivänä kesäkuuta 1975 annetussa laissa (493/75) ja 27 § 4 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (236/83), näin kuuluviksi:

15 a §

Työntekijän kuoltua suoritetaan edunsaajille perhe-eläkettä, jos työntekijällä oli kuollessaan oikeus 14 §:n mukaiseen vanhuuseläkkeeseen tai 15 §:n mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen tai jos hän sai mainittua eläkettä. Tällaisen edunjättäjän jälkeen edunsaajia ovat:

(1 ja 2 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

3) lesken lapsi, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa; (poist.)

4) edunjättäjän avopuoliso, jonka kanssa edunjättäjä oli asunut avioliitonomaisissa olosuhteissa ennen kuin oli täyttänyt 65 vuotta; ja

5) edunjättäjän entinen puoliso, jolle edunjättäjä kuollessaan oli tuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen tai sosiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen perusteella velvollinen (poist.) suorittamaan elatusapua (poist.).

Avopuolisosta, avopuolison lapsesta sekä entisestä puolisoista ja heidän oikeudestaan perhe-eläkkeeseen on soveltuvin osin voimassa, mitä leskestä, lesken lapsesta ja heidän oikeudestaan lesken- ja lapseneläkkeeseen on säädetty. (uusi)

15 b §

Leskellä on oikeus leskeneläkkeenä suoritettavaan perhe-eläkkeeseen:

(1 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

2) jos leski edunjättäjän kuollessa oli täyttänyt 50 vuotta tai sai kansaneläkelain (347/56) mukaista työkyvyttömyyseläkettä (poist.) ja jos avioliitto oli solmittu ennen kuin leski oli täyttänyt 50 vuotta ja se oli jatkunut vähintään viisi vuotta.

(2 momentti kuten valiokunnan mietinnössä)

Lapsella on oikeus lapseneläkkeenä suoritettavaan perhe-eläkkeeseen, jos hän ei ollut täyttänyt 18 vuotta, on täyttänyt 18 mutta ei 24 vuotta ja opiskelee päätoimisesti tai on ammatillisessa koulutuksessa tai ei ollut täyttänyt 24 vuotta ja on 4 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla pitkäaikaisesti työkyvytön. Lapselle

maksetaan lapseneläkettä aina lapsen oman vanhemman jälkeen. Oikeutta lapseneläkkeeseen ei kuitenkaan ole useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti.

Leskellä ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen 1 momentin 1 kohdan nojalla, jos siinä tarkoitettu lapsi on annettu ottolapseksi ennen edunjättäjän kuolemaa (poist.). Jos leskellä on aikaisemman avioliiton perusteella oikeus saada työntekijän eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista eläkettä vastaavaa perhe-eläkettä, on hänellä sen sijaan oikeus uuteen perhe-eläkkeeseen, jos se on suurempi.

16 a §

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Lapseneläkkeiden yhteismäärä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken. Jos edunsaajina on lapsia, joilla ei ole kumpaakaan vanhempaa tai toinen vanhempi on laiminlyönyt elatusvelvollisuutensa, lapseneläkkeiden yhteismäärään lisätään 2/12 erikseen kummankin edunjättäjän eläkkeestä edellyttäen, että lesken- ja lapseneläkkeet eivät yhteensä ylitä edunjättäjän eläkkeen määrää. Jos lapsi saa lapseneläkettä muun edunjättäjän kuin vanhempansa jälkeen, määrätään lisä niistä edunjättäjien eläkkeistä, joiden perusteella täysorpo lapsi saa lapseneläkkeensä. Lisä jaetaan edellä mainittujen täysorpojen lasten kesken tasan.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Avioeron yhteydessä tehdään jommankumman puolison vaatimuksesta eläketasaus, jolla puolisoitten yhteenlaskettu eläkekertymä puolitetaan. Eläketasauksen edellytyksenä on, että avioliitto on kestänyt vähintään viisi vuotta ja että puolisoilla on yhteisiä lapsia, jotka on kasvatettu yhteisessä kodissa. Eläketasauksesta on osituksen suorittaja velvollinen viipymättä ilmoittamaan kyseisille eläkelaitoksille. (Uusi)

(6 mom. kuten valiokunnan mietinnön 5 mom.)

27 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

28 a §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Oikeus lapseneläkkeen saamiseen lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai jos hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän puolisolle. *Milloin lapseneläkettä maksetaan 15 b §:n 3 momentin nojalla 18 vuotta täyttäneelle lapselle, lapseneläke lakkaa kun opiskelu tai koulutus on päättynyt tai työkyky on palautunut.*

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tätä lakia sovelletaan, jos edunjättäjä on kuollut lain tultua voimaan. Sen lisäksi, mitä 15 b §:n 1 ja 2 momentissa on säädetty, oikeus leskeneläkkeeseen on myös *tämän* lain voimaantulohetkellä 35 vuotta täyttäneellä *naisella tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan*. Perhe-eläke, jota maksetaan ennen lain voimaantuloa kuolleen edunjättäjän jälkeen, ei lakkaa, vaikka leski solmii uuden avioliiton 50 vuotta täytettyään.

(3 ja 4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

5.

Laki

perhe-eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/69) 13 a, 16 a—16 d ja 17 a §,

sellaisina kuin ne ovat, 13 a ja 16 a—16 c § 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (105/82), 16 d § 30 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (1085/82) sekä 17 a § 7 päivänä marraskuuta 1969 annetussa laissa (678/69),

muutetaan 6 §:n 1 momentti, 13 §:n 1 momentin 1 kohta, 14 §, 15 a §:n 6 momentti, 15 b §:n 7 momentti sekä 16, 17, 18 ja 19 § sekä näiden ohella 1 §:n 1 momentin, 4 §:n 2 momentin, 9 §:n ja 15 a §:n 1 momentin ruotsinkielinen sanamuoto,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti ja 4 §:n 2 momentti 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1218/88), 9 § ja 13 §:n 1 momentin 1 kohta 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa (589/78), 15 a §:n 1 ja 6 momentti ja 15 b §:n 7 momentti mainitussa 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa, 16 § 20 päivänä helmikuuta 1970 annetussa laissa (134/70), 17 § osittain muutettuna mainitulla 5 päivänä helmikuuta 1982 annetulla lailla ja 18 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja mainitulla 23 päivänä joulukuuta 1988 annetulla lailla, sekä

lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 28 päivänä heinäkuuta 1978 ja 23 päivänä joulukuuta 1988 annetuilla laeilla, siitä viimeksi mainitulla lailla kumotun 3 momentin tilalle uusi 3 momentti, lakiin uusi 20—39 §, jolloin nykyinen 20 § siirtyy 40 §:ksi, sekä 1, 6, 19 ja 32 §:n eteen luvun otsikko seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

2 luku

Oikeus perhe-eläkkeeseen, kun edunjättäjä on kuollut ennen 1 päivää heinäkuuta 1990

6, 13, 14, 15 a, 15 b ja 16—18 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3 luku

Oikeus perhe-eläkkeeseen, kun edunjättäjä on kuollut 1 päivänä heinäkuuta 1990 tai sen jälkeen

19 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

20 §

Lapsella on oikeus lapseneläkkeeseen, jos hän

(1 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

2) on täyttänyt 18 mutta ei 24 vuotta ja

opiskelee päätoimisesti tai on ammatillisessa koulutuksessa.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

21 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

22 §

Leskellä ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen 21 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla, jos siinä tarkoitettu lapsi on annettu ottolapseksi ennen edunjäätäjän kuolemaa (*poist.*).

Jos leski saa aikaisemman avioliiton perusteella tämän lain mukaista leskeneläkettä, *on hänellä sen sijaan oikeus uuteen perhe-eläkkeeseen, jos se on suurempi.*

23 ja 24 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

25 §

Oikeus lapseneläkkeeseen lakkaa seuraavan kuukauden alusta:

(1 ja 2 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

(3 kohta *poist.*)

(3 ja 4 kohta kuten valiokunnan mietinnön 4 ja 5 kohta)

26—31 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4 luku

Erinäiset säännökset

32—39 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 1989

Marjatta Stenius-Kaukonen

II

1. Johdanto

Hallituksen esitys sisältää lakiehdotukset perhe-eläkejärjestelmän kokonaisuudistukseksi. Lakiehdotuksilla pyritään ansioeläkejärjestelmää ja yleistä perhe-eläkejärjestelmää koskevilla muutoksilla kohdentamaan perhe-eläkkeet siten, että perhe-eläke nykyistä oikeudenmukaisemmin ja tasa-arvoisemmin ottaisi huomioon perheen huoltajan kuoleman perheen toimeentulolle aiheuttamat menetykset. Yhteiskunnassa ja perheen rakenteessa tapahtuneiden muutosten seurauksena nykyinen perhe-eläketurva on osittain vanhentunut. Lakiehdotuksessa leskeneläkkeen kohdentumista tarkennetaan siten, että leskeneläkkeen määräytymisessä otetaan huomioon myös lesken omat toimeentulomahdollisuudet. Perhe-eläkkeen tulee

täydentää lesken toimeentuloa silloin, kun lesken omat ansiot tai lesken oma eläke eivät riittävässä määrin turvaa sitä. Ansioeläkejärjestelmässä leskeneläke mitoitettaisiin sitä toimeentulon alentumista vastaavaksi, jonka kuolema on perheelle aiheuttanut. Tämä toteutettaisiin ns. eläkesovituksen avulla, jossa lesken oma ansioeläke tai sitä vastaava tulo yhteensovitetaan edunjäätäjän eläkkeen kanssa perheen talouden kokonaistilannetta arvioitaessa. Eläkesovitusta ei kuitenkaan tehtäisi, jos leskellä on huollettavanaan alaikäisiä lapsia.

Mitä tulee edellä mainittuun eläkkeiden yhteensovittamiseen, on syytä korostaa, että lakiehdotus merkitsee ainoastaan suurimpien eläkkeiden leikkaamista silloin, kun leskellä on riittävät ansiotulot.

2. Kotona lastaan hoitavan eläketurvan parantaminen

Sairausvakuutuslain mukaiset äitiys-, isyys- ja vanhempainraha sekä pienten lasten kotihoitontuki muodostavat kotona lastaan hoitavan henkilön toimeentuloturvan perustan.

Kuitenkin kotona lastaan hoitavien vanhempien, useimmiten äitien eläketurva jää usein täysimääräistä pienemmäksi, koska työeläketurvaa ei kartu vuotta pitemmiltä hoitojaksoilta. Useissa eläkelaeissa vuotta lyhyemmätkään hoitojaksot eivät kartuta eläkettä. Tästä syystä oleme valiokuntakäsittelyssä ehdottaneet, että eläketurvaan suoritettaisiin lapsen hoitolisää niille alle kolmivuotiaista lastaan hoitaville vanhemmille, jotka hoitavat lastaan äitiys-, isyys- tai vanhempainrahan taikka kotihoitontuen turvin ja joille ei kysymyksessä olevalta ajalta kerry eläketurvaa työ- tai virkaeläkelainsäädännön perusteella. Samansisältöinen ehdotus on myös edustaja Juhantaloon ym. jättämässä lakialoitteessa n:o 27.

Valiokuntakäsittelyssä kotona lastaan hoitavan eläketurvan parantamista koskeva ehdotuksemme on hallituspuolueiden edustajien voimin hylätty.

3. Eläketurva avioerotilanteissa

Hallituksen esitykseen olemme myös tasa-arvonäkökohtia korostaen halunneet tehdä täydennyksen. Olemme ehdottaneet, että avioeron yhteydessä tehdään jommankumman puolison vaatimuksesta eläketasaus, jolla puolisoitten yhteenlaskettu eläkekertymä puolitettaisiin. Eläketasauksen toteuttamisen edellytyksenä olisi, että avioliitto on kestänyt vähintään viisi vuotta ja että puolisoilla on yhteisiä lapsia, jotka on kasvatettu yhteisessä kodissa. Eläketasauksesta tulisi ehdotuksemme mukaan osituksen suorittajan viipymättä ilmoittaa eläkelaitokselle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä toinen, kolmas, viides, kuudes, seitsemäs ja kahdeksas lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomina sekä

että valtiokunnan mietintöön sisältyvä ensimmäinen ja neljäs lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvinä:

1.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 4 §:n 5 ja 6 momentti, 4 a §, 4 b §:n 2—4 momentti, 7 a §, 8 §:n 5 momentti, 8 a §:n 2 momentti ja 8 b §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 4 §:n 5 ja 6 momentti, 4 a §, 4 b §:n 2—4 momentti ja 8 b §:n 1 momentti 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa (639/66), 7 a § muutettuna viimeksi mainitulla lailla sekä 20 päivänä syyskuuta 1974 ja 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetuilla laeilla (749/74 ja 666/85), 8 §:n 5 momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (109/82) ja 8 a §:n 2 momentti 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (592/85), sekä

lisätään lakiin uusi 8 c—8 f § seuraavasti:

4, 4 a ja 4 b §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7 a §

(1—5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Avioeron yhteydessä tehdään jommankumman puolison vaatimuksesta eläketasaus, jolla puolisoitten yhteenlaskettu eläkekertymä puolitetaan. Eläketasauksen edellytyksenä on, että avioliitto on kestänyt vähintään viisi vuotta ja

että puolisoilla on yhteisiä lapsia, jotka on kasvatettu yhteisessä kodissa. Eläketasauksesta on osituksen suorittaja velvollinen viipymättä ilmoittamaan asianomaisille eläkelaitoksille. (Uusi)

8—8 f §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäädännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4.

Laki**valtion perhe-eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 31 päivänä joulukuuta 1968 annetun valtion perhe-eläkelain (774/68) 2—7 §, 8 §:n 1 momentti sekä 16 ja 19 §, sellaisina kuin niistä ovat 5—7 § 21 päivänä elokuuta 1987 annetussa laissa (714/87), 8 §:n 1 momentti 4 päivänä heinäkuuta 1969 annetussa laissa (440/69) ja 19 § 4 päivänä kesäkuuta 1982 annetussa laissa (415/82) sekä

lisätään lakiin uusi 7 a—7 c § seuraavasti:

2—4 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5 §

(1—4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Avioeron yhteydessä tehdään jommankumman puolison vaatimuksesta eläketasaus, jolla puolisoitten yhteenlaskettu eläkekertymä puolittetaan. Eläketasauksen edellytyksenä on, että avioliitto on kestänyt vähintään viisi vuotta ja että puolisoilla on yhteisiä lapsia, jotka on

kasvatettu yhteisessä kodissa. Eläketasauksesta on osituksen suorittaja velvollinen viipymättä ilmoittamaan asianomaisille eläkelaitoksille. (Uusi)

6, 7—7 c, 8, 16 ja 19 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 1989

Juhani Alaranta

Matti Väistö

Annikki Koistinen

